

Tudományos szövegalkotás

6. A karakterek. További írásjelek.

2022. 11. 07.

Biró Tamás, OR-ZSE

Előző és mai alkalomra

(október 24. és november 7.)

Beadandó feladat az előző alkalomra

Gyakoroljuk a vesszőket és a többi, eddig tanult finomságot:

- A következő napokban körbeküldök egy Word fájlt.
- Javítsák ki a hibákákat. Használják a korrektúrafunkciót vagy a „változások követése” (*track changes*) funkciót.
- Pdfesítsék az eredményt (a korrektúrák vagy a változtatások látszódnak).
- Küldjék el nekem a pdf fájlt emailben a birot@or-zse.hu címre.
- Határidő: vasárnap (okt. 23.) éjfél.

Vesszőhasználat, kiegészítés:

értelmezők, beékelődés (AkH12 249.)

- Nincs vessző: *nem értelmező, ha csak a végén ragozódik!*

Dr. Frölich Róbert országos főrabbi (-t, -nak, -val, -é...)

Dr. Róna Tamás Scheiber Sándor-emlékérmes (-t, -nek, -sel, -é...)

- Egy vessző: *kivéve: maga, mind (pl. magát Frölich Róbertet)*

Dr. Frölich Róbert (-et, -tel), a Dohány utcai zsinagóga főrabbi (-t, -val...)

- Két vessző opcionálisan:

„Ha az értelmező után is szünet van a beszédben, mögéje is tehetünk vesszőt”

Dr. Frölich Róbert, a Dohány utcai zsinagóga főrabbi (-t, -val...)

a szövegbe | ékelődést jelző vesszők

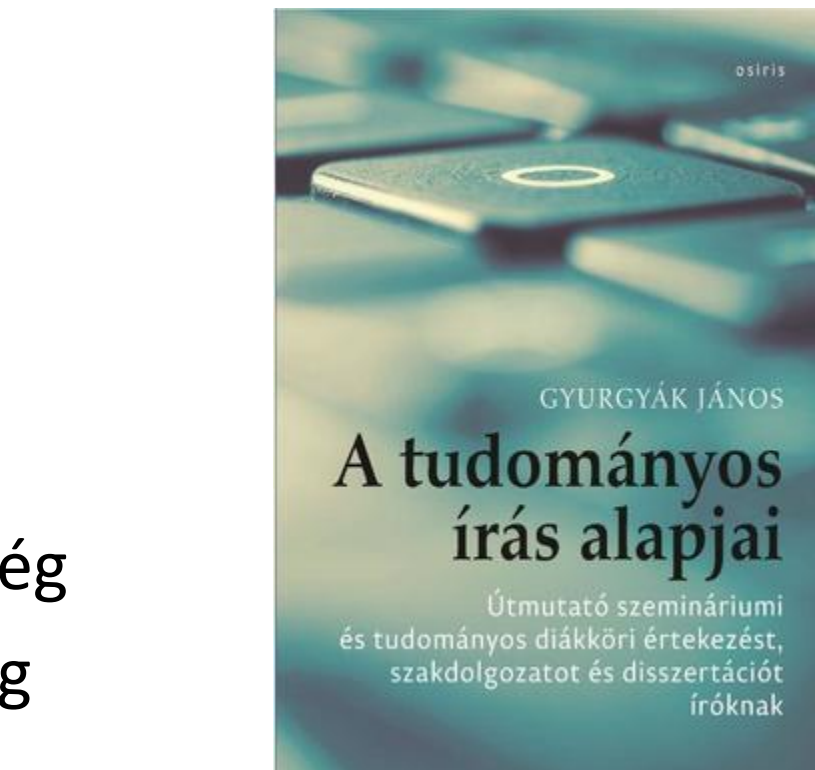
Beadandó feladat a mai alkalomra

- Választottak egy témát. Végiggondolták – első körben – a forrásaikat.
- Gondolják végig, hogy mit tudnak & mit akarnak & mit reális írni erről.
- Állítsák össze a tartalomjegyzéket.
- A tartalomjegyzék mindegyik pontjához írják le
 - kb. egy mondatban, hogy miről szól majd ez a rész, és
 - kb. egy mondatban, hogy milyen munkafázisokat igényel az, hogy ezt megírják.
- Küldjék el **pdf formátumban** emailben a birot@or-zse.hu címre.
- Határidő: vasárnap (nov. 6.) éjfél.

Tartalmi és formai kérdések

(pp. 82–90., valamint pp. 197–199 is)

- Közérthetőség és stílus
- Nyelvhelyesség
- Logikus felépítés
- Kohézió
- Következetesség
- Megbízhatóság
- (Eredetiség)
- (Személyesség)

Gyurgyák János, *A tudományos írás alapjai: Útmutató szemináriumi és tudományos diákköri értekezést, szakdolgozatot és disszertációt íróknak* (Osiris: Budapest, 2019).

A karakterekről

Formai követelmények, *avagy mi minden állítható?*

1. Betűtípus:

- Betűtípus: javasolt a *Times New Roman*.
- Betűméret: kb. 12 pt (szabályzat: 12-13 pt, BT: 11-12 pt). Lábjegyzet: 10 pt.

2. Bekezdés:

- Sortávolság: 1,5-es (máskor 2-es)
- Igazítás: sorkizárt / balra igazít
- Behúzás + első sor behúzása
- Írás iránya: (balról jobbra, jobbról balra)

3. Oldal beállítása:

- Margók (fent, lent, balra/jobbra vagy belső/külső)

OR-ZSE szabályzat: bal margó 4 cm, jobb 3 cm, felső 3 cm, alsó 3 cm.

- Oldalszám, fejléc, lábléc

*Szakdolgozat: egyoldalasan
nyomtatjuk, baloldalon köttetjük.*

Oldalbeállítás

- Méret
 - A4: 210 mm × 297 mm
 - Letter: 216 mm × 279 mm
 - ... és sok további formátum
- Tájolás: álló vagy fekvő
- Margók:
 - alsó és felső, valamint
 - bal oldalon és jobb oldalon, vagy külső és belső oldalon (tükrözött margók).
- Fejléc és lábléc – *nem szokás*

Fejléc

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum.

Bekezdés beállítása

- Szövegirány:
balról jobbra vagy jobbról balra.
- Igazítás:
balra, középre, jobbra, sorkizárt.
- Behúzás: balról vagy jobbról.
- Első sor behúzása *(nem Tab-bal!)*
- Térköz előtte, utána.
- Sortávolság.

1. *Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.*

2. *Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat.*

 3. *Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum.*

Bekezdés beállítása

- Szövegirány:

HE

HU

- balról jobbra vagy jobbról balra.

- Igazítás:

balra, középre, jobbra, sorkizárt.

- Behúzás: balról vagy jobbról.

- Első sor behúzása (*nem Tab-bal!*)

- Térköz előtte, utána.

- Sortávolság.

1. Lorem ראטו עיחל שדגך, consecetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

2. שדגך ראטו עיחל סבהנמה וטא לחיע יעכג

וטאר דגכע מנה ez itt egy magyar nyelvű

szöveg beszúrva .לחנו דגכען עכץ.

↔ 3. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum.

Festschrift zum „Die Bedeutung von קסם” 25 עיי מאמרו בשם
בקובין „עמ' 87-91. ברלין, 1914. siebzigsten Geburtstage David Hoffmann's

[HE] *Ajen maamaro be-sem*

Lásd a cikkét, melynek címe

„Die Bedeutung von QESEM”

[DE] „A jelentése annak, hogy [HE] *varázslat* [DE]”

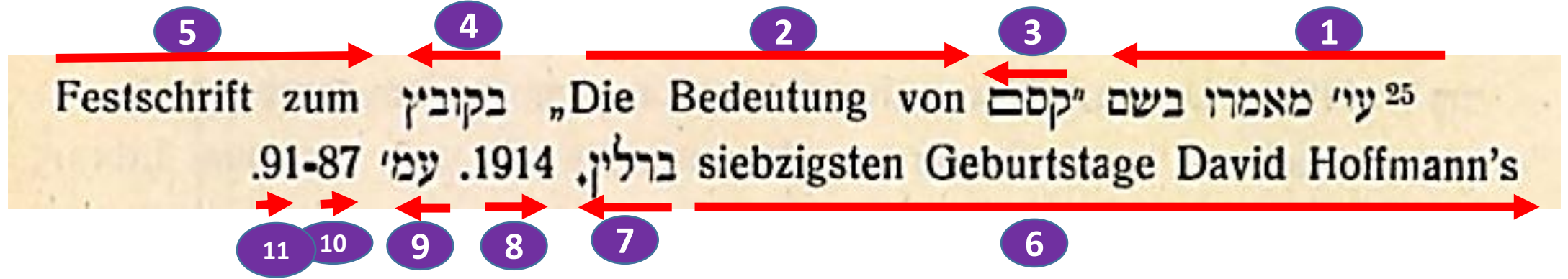
[HE] *be-qovec*

abban a gyűjteményben, hogy

[DE] *Festschrift zum siebzigsten Geburtstage David Hoffmann's*

Ünnepi kötet David Hoffmann hetvenedik születésnapjára,

[HE] Berlin, 1914, pp. 87 – 91.

[HE] *Ajen maamaro be-sem*

Lásd a cikkét, melynek címe

„Die Bedeutung von QESEM”

[DE] *„A jelentése annak, hogy [HE] varázslat [DE]”*

[HE] *be-qovec*

abban a gyűjteményben, hogy

[DE] *Festschrift zum siebzigsten Geburtstage David Hoffmann's*

Ünnepi kötet David Hoffmann hetvenedik születésnapjára,

[HE] Berlin, 1914, pp. 87 – 91.

Bekezdés beállítása

- Szövegirány:

HE

HU balról jobbra vagy jobbról balra.

- Igazítás: balra vagy sorkizárt
balra, középre, jobbra, sorkizárt.

- Behúzás: balról vagy jobbról.

nincs, kivéve
hosszú idézeteket

- Első sor behúzása (nem Tab-bal!)

Kicsi: 0,5 – 1,0 cm
(kivéve 1. bekezdést?)

- Térköz előtte, utána.

nincs, kivéve
felsorolásokat és idézeteket

- Sorköz. 1,5 (régebben: 2)

1. Lorem ראטו עיחל שדגך, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

2. שדגך ראטו עיחל סבהנמה וטא לחיע יעכג

וטאר דגכע מנה ez itt egy magyar nyelvű

szöveg beszúrva

irure dolor in

t in voluptate velit esse cillum

iat nulla pariatur. Excepteur

cat cupidatat non proident, sunt

ui officia deserunt mollit anim id

m.

A betűtípusokról

Betűtalpas (*serifs*) és talp nélküli (*sans serifs*) típusok

A betűtípusokról: betűtalp (serif) típusok

Questa Sans

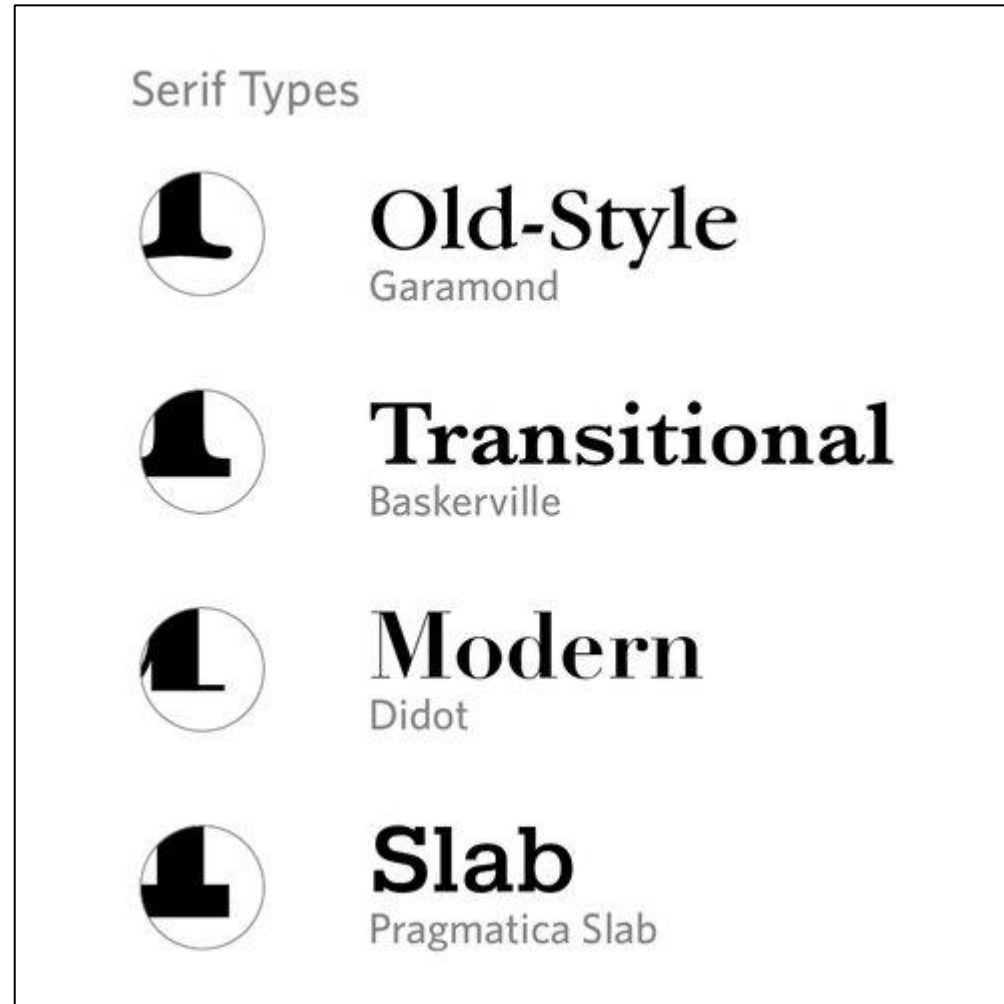
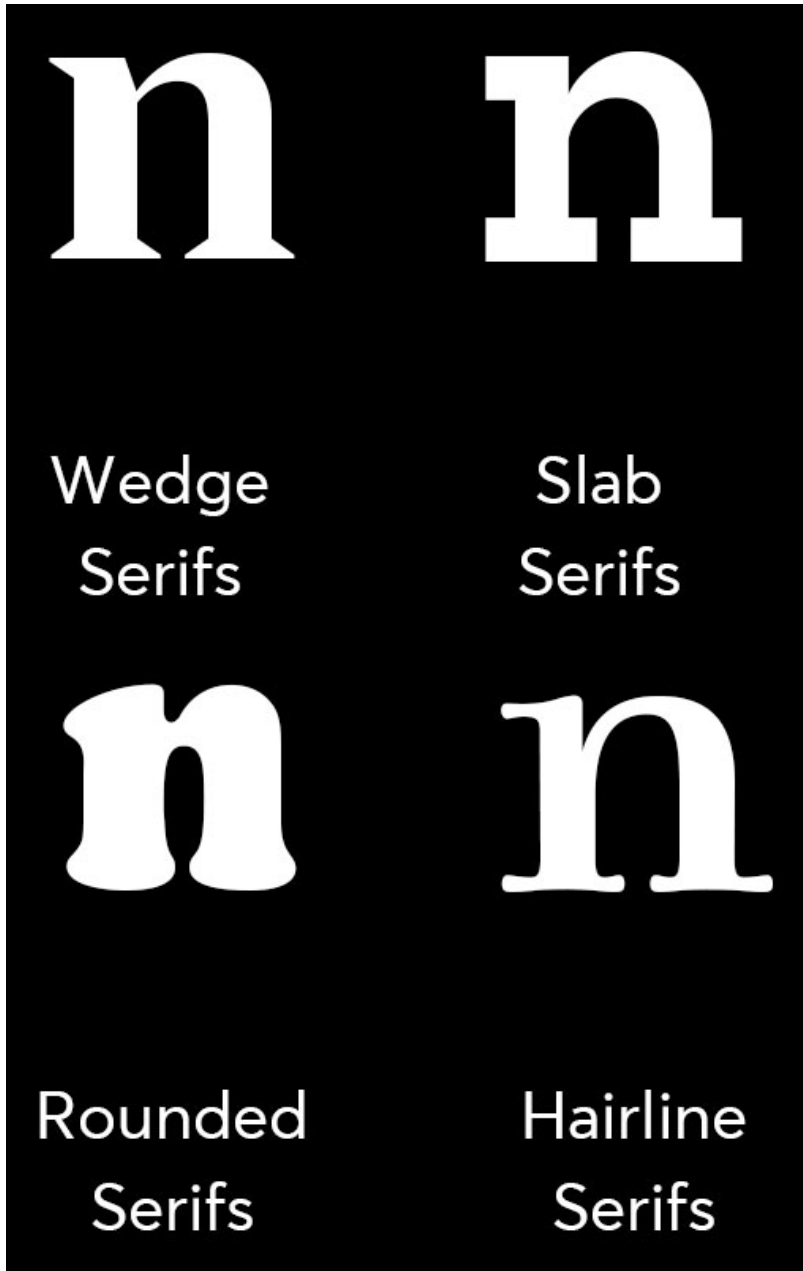

Questa

Questa Slab

A betűtípusokról: talptípusok

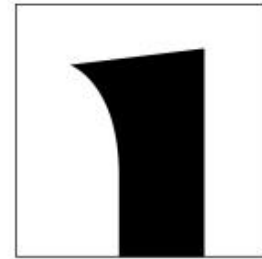
A betűtípusokról: betűtalptípusok

Gothic

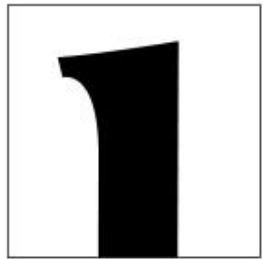
Transitional serif

Bracketed serif

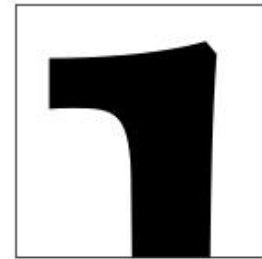
Tuscan serif

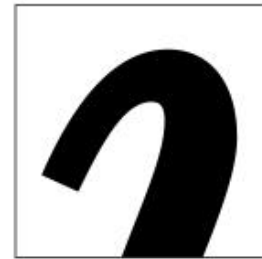
Glyphic serif

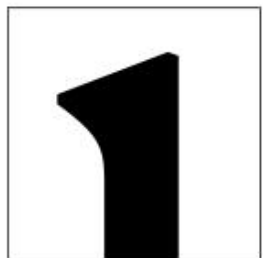
Wedge serif

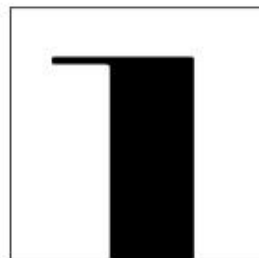
Slab serif (bracketed)

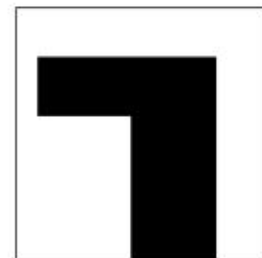
Cursive serif

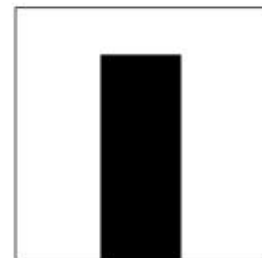
Oldstyle serif

Hairline serif

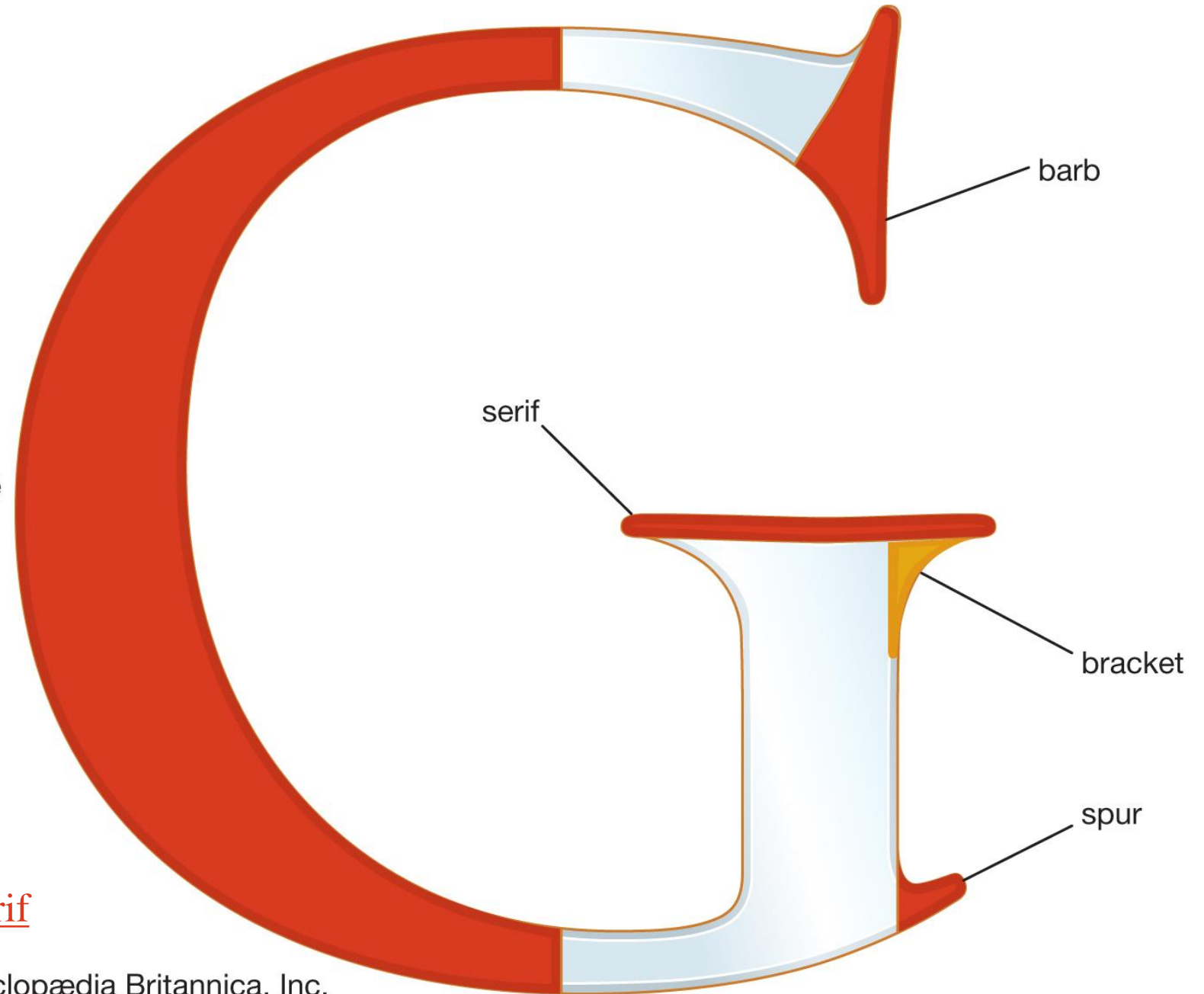
Slab serif (unbracketed)

Sans serif

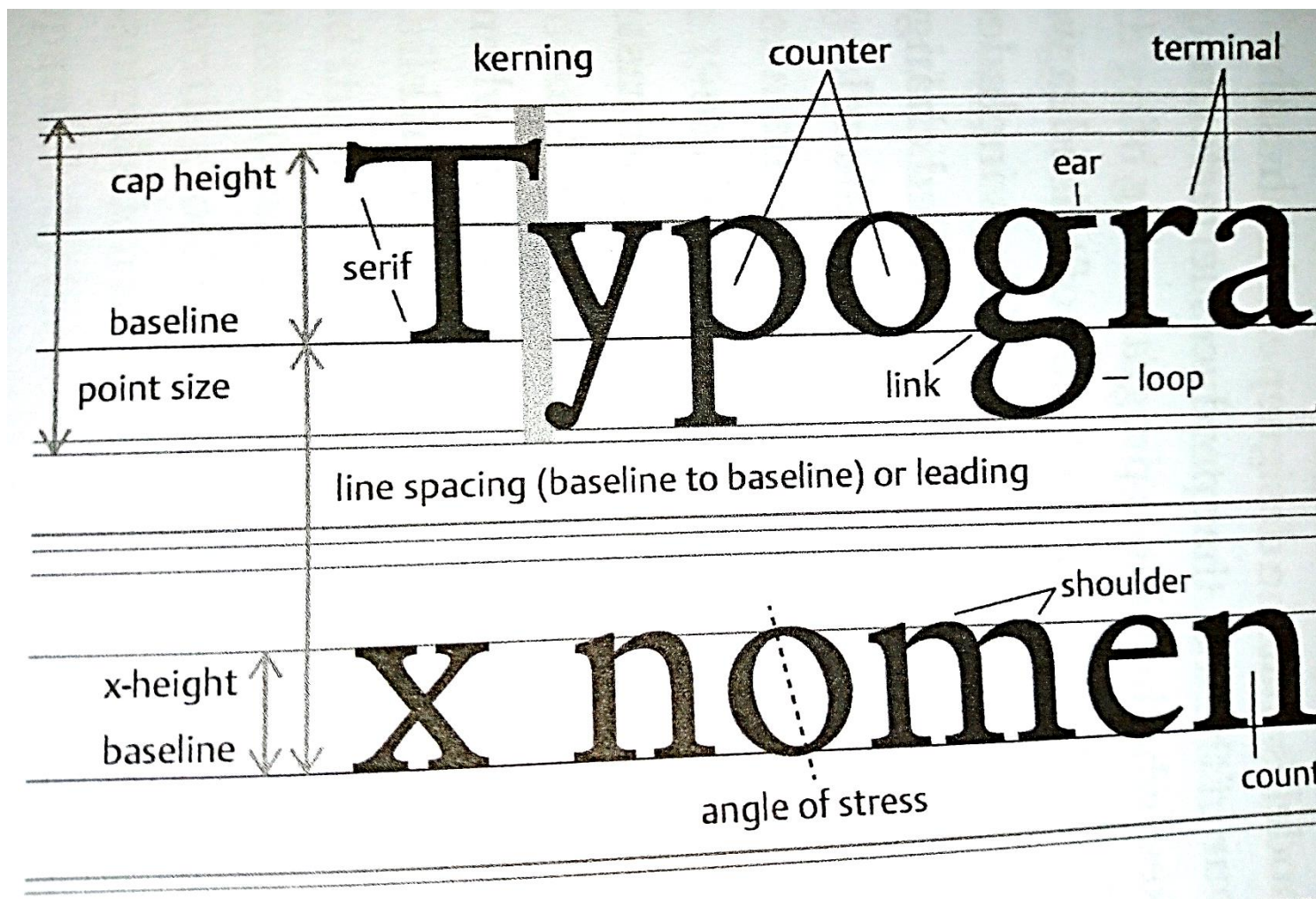
Tipográfia:
betűtípusok
tervezése

curved stroke
(stressed)

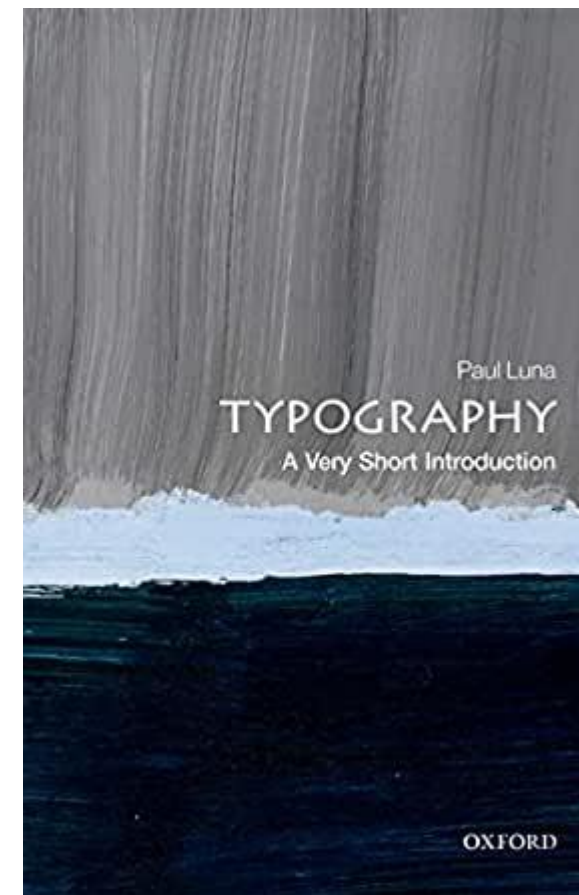

<https://www.britannica.com/topic/sans-serif>

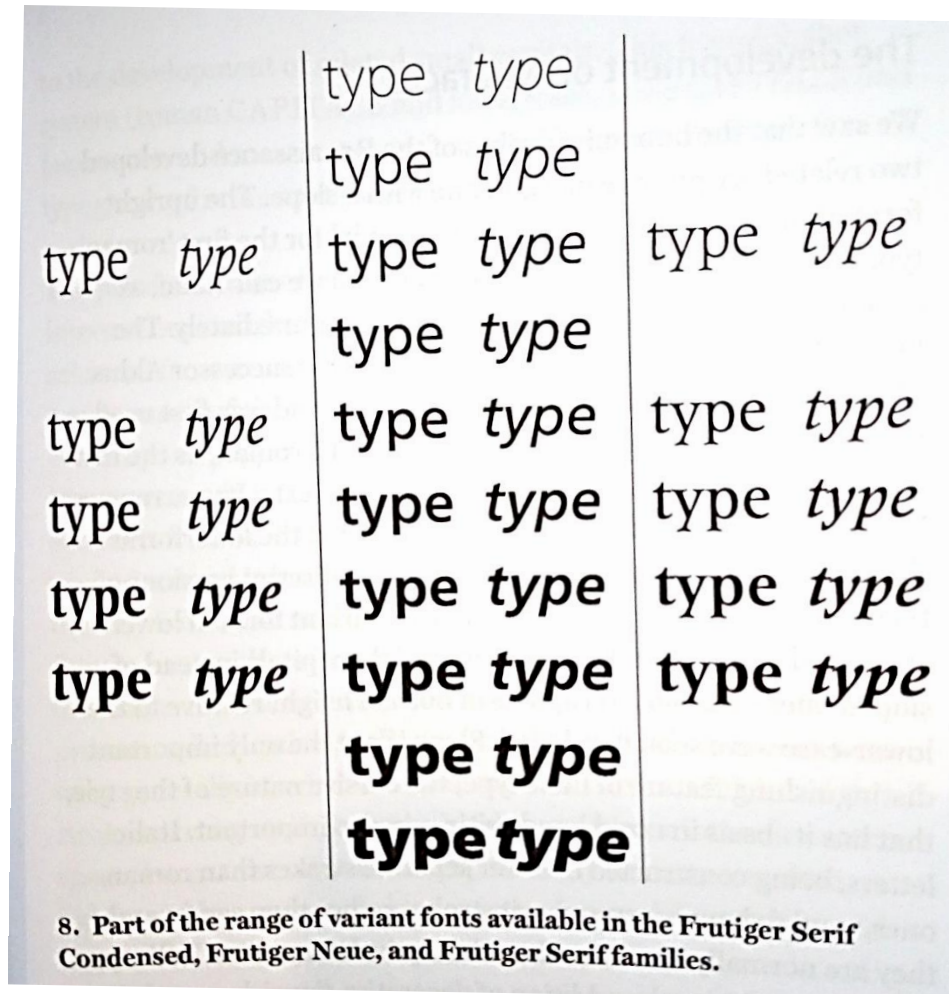
Tipográfia: betűtípusok tervezése

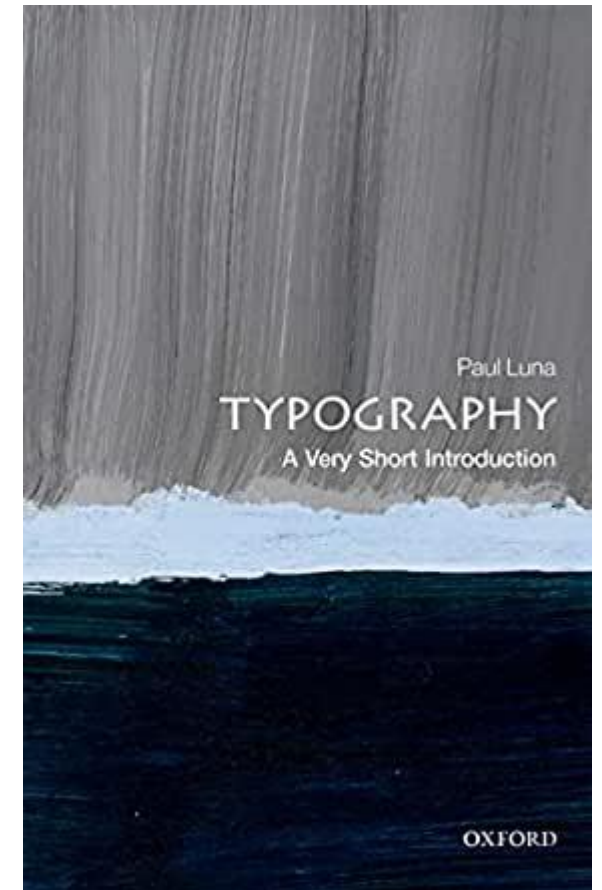
Paul Luna, *Typography: A Very Short Introduction* (Oxford University Press, 2018)

Tipográfia: betűtípusok tervezése

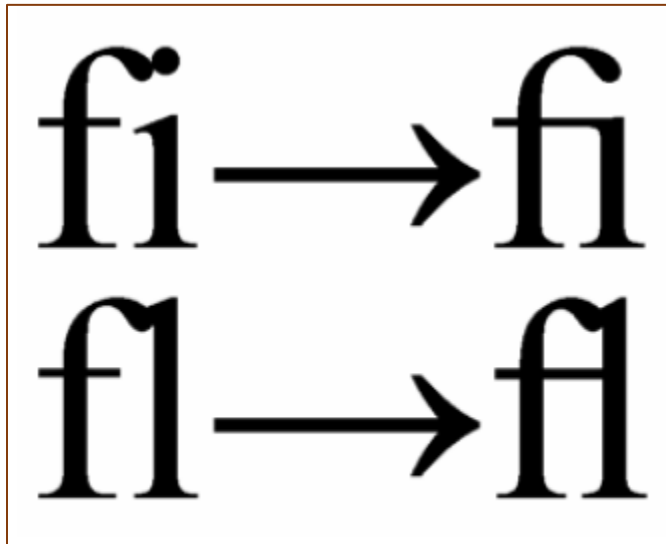

Paul Luna, *Typography: A Very Short Introduction* (Oxford University Press, 2018)

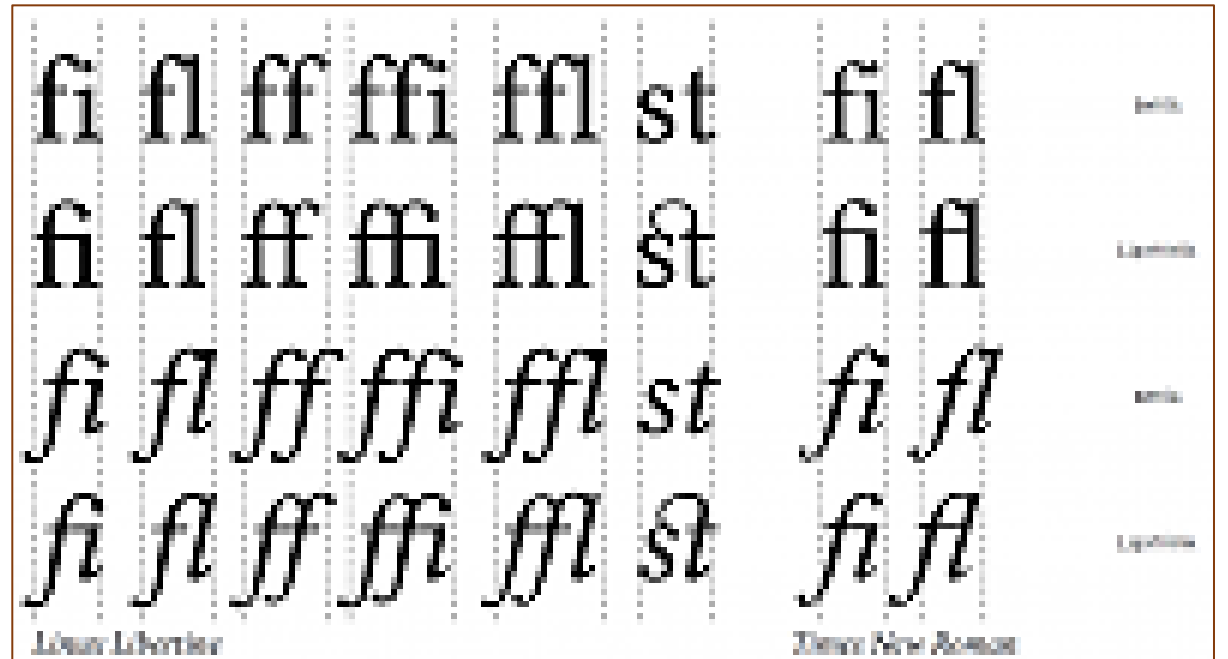

Ligatúrák

et → &
at → @

Ligatúrák

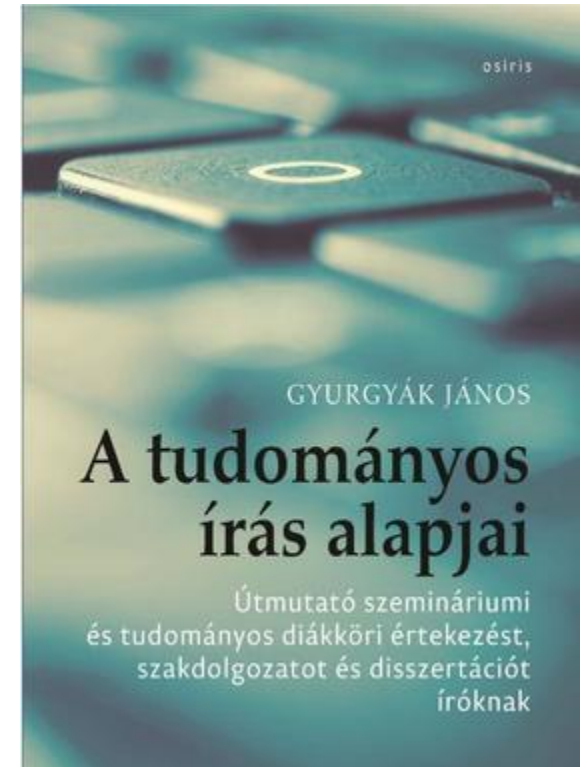
copfba, ifjú, gráfhoz, griffhez, nyafka, griffként,
mufti, Québec, Théba, agyar, megfogja, legfiatalabb

Ne izguljanak, minden jobb szövegszerkesztő megoldja ezt maguknak. A képek forrásai és további információ: https://wiki.mayor.hu/doku.php?id=oktatas:informatika:tipografia:irasi_szabalyok.

Gépelési és beírási útmutató

pp. 197 – 199!

- [...] v. (...) kihagyás idézetből.
- [beszúrás] idézetbe.
- 50% a százalékjel tapad.
- 51 678, 1 200 400 nem törő szóköz, ha min. 5 számjegy (táblázatban 4 számjegy esetén is).

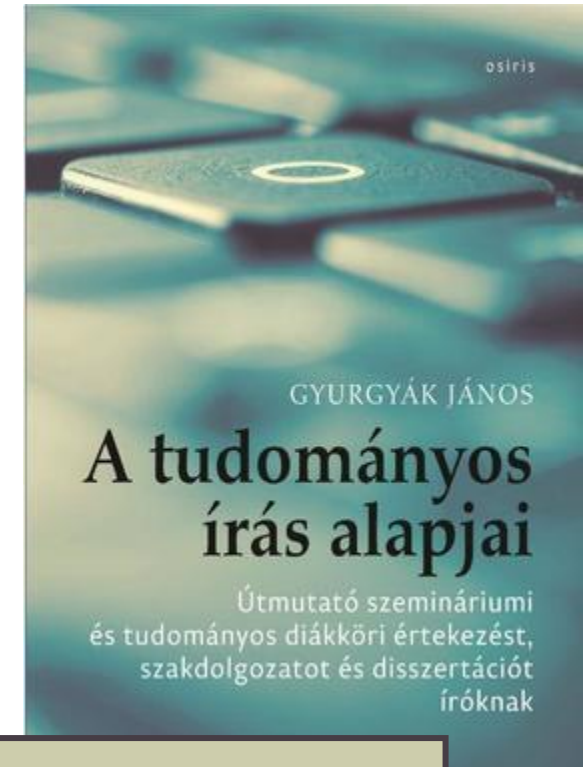
A:	51 678
B:	134 543
C:	1 200

Gyurgyák János, *A tudományos írás alapjai: Útmutató szemináriumi és tudományos diákköri értekezést, szakdolgozatot és disszertációt íróknak* (Osiris: Budapest, 2019).

Gépelési és beírási útmutató

pp. 197 – 199!

- [...] v. (...) kihagyás idézetből.
- [beszúrás] magyarázó beszúrás.

Példa (Deut 6,4):

„Halljad Izrael, az Örökkévaló az istenünk, az Örökkévaló egy.”

→ *„Halljad Izrael, [...] az Örökkévaló [egyetlen] egy.”*

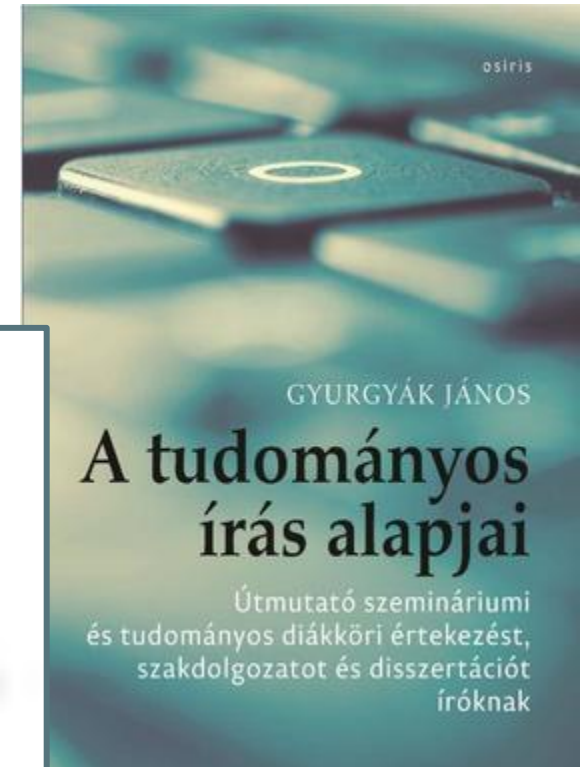
Gyurgyák János, *A tudományos írás alapjai: Útmutató szemináriumi és tudományos diákköri értekezést, szakdolgozatot és disszertációt íróknak* (Osiris: Budapest, 2019).

Gépelési és beírási útmutató

p. 197

- ◆ Sorkizárásos felsoroláskor ügyeljünk arra, hogy
 - a) a felsorolás fölött és alatt üres sor legyen;
 - b) a kisbetűvel kezdődő sorok végén pontosvesszőt használjunk;
 - c) ha mondatokat tartalmaz a felsorolás, azokat ponttal zárjuk le;
 - d) ha betűkkel jelöljük a felsorolás tagjait, a betűket kurziváljuk, és záró zárójelet teszünk utánuk;
 - e) az utolsó sor után mindig pontot teszünk.

Folyamatos szövegben inkább számozott felsorolást készítsünk:
1. mindig álló (antikva) számokat használjunk ponttal; 2. a következő szám előtt pontosvesszővel tagoljuk a mondatot.

Gyurgyák János, *A tudományos írás alapjai: Útmutató szemináriumi és tudományos diákköri értekezést, szakdolgozatot és disszertációt íróknak* (Osiris: Budapest, 2019).

Gépelési és beírási útmutató

p. 199

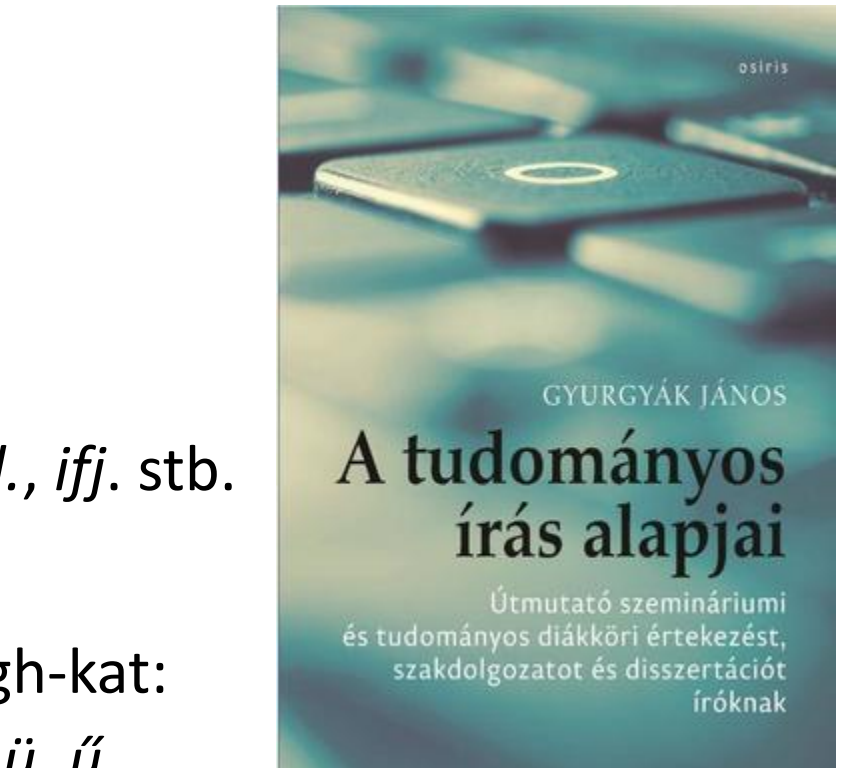
- Az ábécébe sorolás szabályai:

- Nem veendő figyelembe a név előtt álló *dr.*, *id.*, *ifj.* stb.
- Nem különböztetjük meg a kis- és nagybetűt.
- Nem különböztetjük meg a rövid és hosszú mgh-kat:

$a = \acute{a}$, $e = \acute{e}$, $i = \acute{i}$, $o = \acute{o}$, de: $o, \acute{o} < \ddot{o}, \acute{o}$ és $u, \acute{u} < \ddot{u}, \acute{u}$.

Ha azonos: kisbetű < nagybetű, rövid < hosszú, pl. *kor*, *kór*, *takács*, *Takács*. Szóköz nem számít.

- A kettős, hármas msh-kat külön kezeljük: $d < dz < dzs < e$, $\acute{e} < f < g < gy \dots$
Például: *Cérnás* < *Chaplin* < *Czibere* < *Czóbel* < *Csanády* < *Csomós*. Például: *házor* < *házsártos*.
- A hosszú msh-k két betűnek tekintendők: $tt = t+t$, $bb = b+b$, $ccs = cs + cs$.

Gyurgyák János, *A tudományos írás alapjai: Útmutató szemináriumi és tudományos diákköri értekezést, szakdolgozatot és disszertációt íróknak* (Osiris: Budapest, 2019).

Sorvégi elválasztás

Elválasztás sorok végén

- Nehézséget okozó elválasztások (vö. OH 2005, pp. 285–289):
 - *agyon-ázik, ellen-őríz, aposzt-rofál, eg-zisz-ten-ci-a-liz-mus, ne-gé-des, job-bágy, ké-ne-ső, cse-cse-mő, egyszers-mind / egyszer-smind, ides-tova/ide-stova*
- Tipográfiai konvenciók (vö. OH 2005, p. 290):
 - Egy magánhangzóbetű ne álljon önmagában sor elején vagy végén.
 - Az összetételi határtól egy szótagnyira nem szokás elválasztani, egyetlen betűnyire semmiképp: *fel-adat, Fran-cia-ország*, esetleg *Fran-cia-or-szág*.
 - Elválasztás következtében 3-4 kötőjelnél több ne kerüljön egymás alá. (BT: sőt!)
 - Ne váljon külön a névtől a *dr., ifj., özv., stb.* Hasonlóképp: *u., ker., kg, cm stb.*
 - Célszerű elkerülni, hogy a sor végére egybetűs szó kerüljön, például: A.

...E-
urópa...
...Franci-
ország...

Elválasztás sorok végén

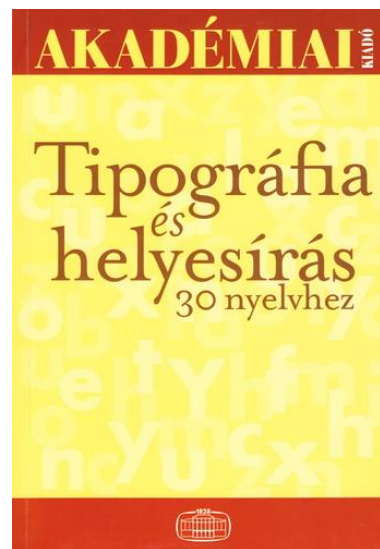
A szöveg megírása → a szöveg szerkesztése → a szöveg tördelése:

LEGYEN IGÉNYE AZ IGÉNYES MEGJELENÉSRE!

- Szemináriumi dolgozatok és szakdolgozat esetén csak kevés bíráló figyel oda a tipográfiai finomságokra, hogy a tördelés is esztétikus-e.
- Ha maga szerkeszt egy kiadványt, könyvet,
vagy ha a szerkesztő nem igényes, akkor figyeljen oda!
- Prezentáció: ha igényes, akkor odafigyel.

További források a tipográfia rejtelseiről

- Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve* (Osiris Kiadó: Budapest, 2005²), pp. 309–322.
Legújabb kiadás: 2018.
- Érdi Júlia és Garai Péter (szerk.):
Tipográfia és helyesírás 30 nyelvhez
(Akadémiai Kiadó: Budapest, 2007).
- Számos további mű...
- Online források nagy számban.
- *Ha van jó forrásuk, osszák meg egymással és velem!*

Mire figyeljünk még? Gyakori hibák:

- Bekezdések elején a behúzások legyenek egységesek, kivéve, a címek, alcímek, fejezetcímek utáni bekezdéseket (amennyiben követjük azt a szokást, hogy azokat nem húzzuk be).
- Egynél több szóköz két szó között.
- Gondolatjelek nem tapadnak.
- Egységes betűméret, betűtípus, sortávolság.
- Fejezet ne kezdődjön lap alján.
- ...

Folyt. köv.

Még mindig az írásjelekről

Idézet az idézeten belül

„... »... 'minta' ...« ...”

A regényben a következőt olvassuk: „Béla ekkor megszólalt: »Józsi szerint 'butaság', amit teszel!«.”

NB: más nyelvekben mások a konvenciók.

Jesája könyvében ezt mondja a próféta: „És most így szól az Örökkévaló, a teremtőd, Jákob, a formálód, Izrael: »Ne félj, mert megváltottalak, a neveden szólítottalak (...) És szólok az északnak: 'Add meg!' (...) Hozd ki a vak népet! (...)« – így szól az Úr.”

(Jes. 43,1–10 alapján).

Kötőjelek és idézőjelek

- Elválasztójel: - *(sor végén; régen eltért a kötőjeltől)*
- Kötőjel / diviz: -
- Nagykötőjel: —

Tapad, kivéve ha több szóból álló szerkezetet kapcsol össze.

- Gondolatjel —

*Nem tapad, pontosabban: **nem-törő szóközzel tapad a belsejéhez.***

- *n-dash / félkvirtmínusz:* —
- *m-dash / kvirtmínusz:* — *(mai magyar tipográfiában nincs/ritka)*

A nagyköötőjel használata

- Két, azonos kategóriájú „valami” kapcsolata.
- *-tól – -ig*-kapcsolat, például időintervallum oldalszámok tartománya.
- Szóköz nélkül, kivéve, ha több szóból álló elemek kapcsolata.

264. **Nagyköötő**jelet szavak között a következő esetekben szokás használni:

a) Két vagy több nép (nyelv, szak stb.) nevének kapcsolatát nagyköötőjellel érzékeltetjük, például: *angol–magyar* (szótár), *francia–spanyol* (határ), *német–magyar* (szak), *biológia–kémia* (tanár), *olasz–német* (mérkőzés); *Cseh–Morva-dombság*, *Osztrák–Magyar Monarchia*, *Magyar–Finn Társaság* [vö. 178., 240. I].

Az ilyen alakulatok utolsó tagjához köötőjel nélkül kapcsoljuk a toldalékokat, például: az *angol–brazilt* (ti. mérkőzést), a *magyar–angolban* (ti. szótárban), *német–franciás* (ti. szakos).

b) Két vagy több tulajdonnév kapcsolatát nagyköötőjellel érzékeltetjük, például: *Hadrovics–Gáldi* (szótár), *Újpest–Ferencváros* (rangadó).

Bonyolultabb esetekben a nagyköötőjel nem tapadva is illeszkedhet, például: *Rácz Endre – Szemere Gyula: Mondattani elemzések*.

Az ilyen alakulatok utolsó tagjához köötőjel nélkül kapcsoljuk a ragokat, például: a *Hadrovics–Gáldiban* (ti. szótárban), a *Honvéd–Haladáson* (ti. mérkőzésen).

c) Nagyköötőjellel fűzzük egymáshoz az olyan szavakat, amelyek valamitől valameddig viszonyt érzékeltetnek, például: *Budapest–Bécs*, *Rajna–Majna–Duna-csatorna*; *1983–1984. évi*, *a 128–9. lapon*, *az 1–4. osztályban*, *Ménesi út 11–13.*; *az első–negyedik osztályban*, *kelet–nyugat irányban*, *június–augusztus hónapban*.

Bonyolultabb esetekben a nagyköötőjel nem tapadva is illeszkedhet a tagok közé, például: *2011. április 25. – 2012. május 13.*; *f. hó 5. – f. hó 25.*; illetve *Szojuz–24 – Szaljut–5 űrkomplexum*.

Az ilyen alakulatok utolsó (esetleg mindkét) tagjához közvetlenül kapcsoljuk a toldalékokat, például: *Budapest–Bécsen át*, *az első–negyedikben*, *tavasszal–nyáron*; *budapest–bécsi*, *kelet–nyugati*, *tavaszi–nyári*, *június–júliusi*. [Vö. 178.] – De például: *a 128–9.-en*, *az I–IV.-ben*, *1848–49-ben*; *1914–18-as*. [Vö. 265.]

Beszúrások egy mondatba

1. Kiemeli vagy jelentéktelenebbé teszi a beszúrt információt?
2. Könnyebbé vagy nehezebbé teszi a mondat, ill. az egész bekezdés elolvasását? Hosszú vagy rövid a mondat? Van-e más zárójel, gondolatjel a bekezdésben?

- Zárójel:

A zsidó vallás (más néven: judaizmus) Izrael földjén jött létre.

- Gondolatjel:

A zsidó vallás – más néven: judaizmus – Izrael földjén jött létre.

- Vessző:

A zsidó vallás, más néven judaizmus, Izrael földjén jött létre.

Mire figyeljünk még? Gyakori hibák:

- Intézményünk nevének írásmódja
 - OR – ZSE, OR–ZSE, OR-ZSE
 - Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem
 - Nem: Or-Zse, OR-ZsE, ORZSE stb.
 - Nem: Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem,
Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem,
Országos rabbiképző Zsidó Egyetem stb.

Feladat: gyűjtsék a hibás írásmódokat, akár saját kommunikációnkban, akár másoknál.

Vö. intézményi lojalitás, a cég egységes imázsa

Jövő hétre

Olvasandó következő alkalomra

- Gyurgyák János, *A tudományos írás alapjai* – 4. fejezet, pp. 101–112 (valamint az eddigiek pótlása: 9–99, 197–199).
- Siptár P. – Keszler B. – Tóth E., *Kis magyar helyesírás*: pp. 44–60 (ismétlés, különírás és egybeírás).

Mi a véleményük az olvasottakról? Mindkettőről 10-10 percet fogunk beszélgetni a következő óra elején.

Beadandó feladat jövő hétre

- Választottak egy témát.
- Végiggondolták, hogy miről fognak írni.
- Kezdjék el megírni az elejét. Írjanak meg (címlap +) min. 1, max. 1,5 oldalt.
- Oldalbeállítások <https://or-zse.hu/szakedolgozati-tanacsok/> szerint.
- Ügyeljenek a helyesírásra, a központosásra és a szövegkohézióra is.
- Küldjék el **pdf formátumban** emailben a birot@or-zse.hu címre.
- Határidő: vasárnap (november 13.) éjfél.

Ismerkedjenek!

*Köszönöm a figyelmet,
vizontlátásra jövő héten!*